

Sivil Toplumun Batı Afrika'daki Barış ve Güvenlik Ortamına Katkısı

Naila Salihu*

Giriş

Dünya genelinde Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar), geçmişte yalnızca devletlerin görevi olan çatışmaların önlenmesi, çatışma yönetimi, çatışma çözümü ve çatışma sonrası barışın tesisi konularında daha aktif hale gelmeye başlamışlardır. Özellikle de Afrika'da kıtanın barış ve güvenlikle ilgili meydan okumalarını ele alma girişimlerinde STK'lar, kilit oyunculara dönüştüler. Güvenlik kavramını “devlet merkezli” bir süreçten, insan güvenliği çerçevesinde daha insan merkezli bir sürece doğru yeniden kavramsallaştırma çabalarında yine STK'ların etkili unsurlara dönüştükleri görülmektedir. Ayrıca demokratik yönetim konusunun yeniden aşılması amacıyla gerçekleştirilen mücadelelerde STK'lar ön sıralarda yer almaktadırlar. Hali hazırda Batı Afrika'da farklı düzeylerde faaliyet gösteren yaklaşık 3.000 STK bulunmaktadır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Afrika ülkelerindeki çatışmaların sayısında önemli bir artış görülmüştür. Bilhassa Batı Afrika, kıta genelinde en istikrarsız duruş sergileyen alt bölge olmuştur. Burası; Liberya, Sierra Leone, Fildişi Sahili'nde ve diğerlerine kıyasla daha az olmak üzere Gine Bissau'da gerçekleşen sürüncemeli sivil savaşa sahne olmuştur. Bu çatışmaların sonucunda çoğu sivil olan milyonlarca insan yaşamını yitirmiş; toplumlar yer değiştirmiş; küçük ve hafif silahlar yaygınlaşmış; bölgede büyüme ve kalkınma, durağanlık sürecine girmiştir. Batı Afrika'daki çetrefilli ve çok yönlü çatışmaların doğası gereği devletler; bu sorunları önleme, yönetme ve çözümlenme anlamında tek başlarına başarı elde edemez hale geldiler. Bu başarının elde edilebilmesi için devletlerin, bilhassa STK'lar başta olmak üzere hükümet dışı aktörlerden destek almaları ve katılım şart olmuştur. Çatışmalarda genellikle devletler de taraf olurlar ve bu nedenle politikacılara güven duyulmaz. Netice itibariyle Afrika sivil toplumu, kıtada görülen vahşi çatışmalara uzun süre etkinliğini kaybetmeyecek çözümler üretme görevini üstlenmiş olurken, uluslararası donörler ve örgütler de barışın tesisi sürecinde STK'lara güven duymaya başlamışlardır.

STK'ların popülerliklerine ve yaygınlıklarına karşın, bir kişiye sivil toplumun ne olduğu sorulduğunda genellikle net bir yanıt almak güçtür. Sivil toplum terimi, çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. En yaygın tanım ise sivil toplumun “İnsanların ortak çıkarlar geliştirmek üzere gönüllü olarak birleştikleri aile, devlet ve piyasalar arasında yer alan kurumlar, kuruluşlar ve bireyler toplamı” olduğu şeklindedir.¹ Afrika Birliği'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültür Konseyi (ECOSOCC); sivil toplumu, sosyal gruplardan, profesyonel gruplardan, sivil toplum kuruluşlarından, topluma dayalı kuruluşlardan, gönüllü teşkilatlardan ve kültürel örgütlerden oluşan; kadınlar birliği ve medya gibi kadınlar, gençler, çocuklar, ulusal diasporalar ve özel sektörün çeşitli elementlerinin listelendiği diğer kesimler olarak tanımlamaktadır.² Sivil toplum, genellikle bir dizi aktörün vatandaşlar ve devlet otoriteleri arasındaki ilişkilerde arabuluculuk yapma yollarını aradığı birey ve devlet düzeyleri arasındaki

* Naila Salihu, Araştırma ve Eğitim Görevlisi, Kofi Annan Uluslararası Barışı Koruma Eğitim Merkezi Akra.

nokta olarak görülür. Sivil toplum, kamu kesiminin geniş katılımı için olanaklar yaratan bir iletişim alanıdır ve dolayısıyla çatışmaların önlenmesi, çözümlenmesi ve çatışma sonrası uzlaşma çalışmalarının daha sürdürülebilir kılınması süreçlerinde potansiyel olarak önemli bir role sahiptir.³

Batı Afrika'daki bir grup STK, alt bölgenin barış ve güvenlik konularına ilişkin endişelerine yanıt niteliğinde çalışmalar gerçekleştirmektedir. Çalışmalar sonucunda STK'lar, alt bölgenin barış ve güvenlikle ilgili mücadelelere atıfta bulunmayı hedefleyen çeşitli etkinlikler organize etmişlerdir. Bunlar arasında; bilincin oluşturulmasına yönelik kampanyalar, araştırma ve analiz çalışmaları, savunmalar, eğitim, politika ve program niteliğinde müdahaleler bulunmaktadır. STK'lar, sıradan vatandaşların gündelik yaşamlarını etkileyen güvenlik sorunlarına karşı aktif söz söyleme ve cevap verme imkânları sağlarlar. Sivil toplumun, alt bölgede barış ve güvenlik konularının teşviki ve sürdürülebilirliği ile ilgili oynadığı önemli rol; Çatışma Önleme, Yönetimi, Çözümü, Barışı Koruma ve Güvenlik Mekanizmasına İlişkin Protokol (1999), Demokrasi ve İyi Yönetim Üzerine Tamamlayıcı Protokol (2001) ve yakın zamanda kabul edilen ECOWAS Çatışma Önleme Çerçevesi (2008) gibi ECOWAS protokollerinde hissedilir ölçüde vurgulanmaktadır.

Belirginlik ve özet olması adına tartışmamızı, sivil toplumun barış ve güvenlik konularındaki katkılarını üç ana alana dayandırarak sürdüreceğiz: Batı Afrika'da çatışmaların önlenmesi, yönetimi, çözümü ve çatışma sonrası barışın tesisi.

Sivil Toplum ve Çatışmaların Önlenmesi

Çatışmaların önlenmesinin değerini sonradan anlayan insanlar, bunların önlenmesiyle birlikte Afrika devletlerine ve daha genel anlamda dünyaya; kaynaklar, zaman ve yaşam standartları anlamında daha az maliyet çıkarılacağına yeni yeni farkına varmaktadırlar.

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun (ECOWAS) Çatışmaların Önlenmesi Çerçevesi, çatışmaların önlenmesi sürecini şu şekilde tanımlamaktadır: "Tansiyonları düşürmeye ve isyanları, gerginlikleri, şiddetin yayılımını veya nüksetmesini önlemeye yönelik olarak planlanan faaliyetler". Çatışmaların önlenmesine yönelik stratejiler, operasyonel önleme (muhtemel krizler karşısında alınabilecek önlemler) ve yapısal önleme (krizlerin oluşumunu önlemeyi garanti eden veya daha önceden kriz çıkmışsa, bunun yeniden oluşmamasını sağlayan önlemler) olarak ikiye ayrılır. Odak noktası, kendiliğinden çatışmaların önlenmesinde değil (çatışma bir değişimin doğan sonucudur), çatışmaların şiddete dönüşmesinin önlenmesinde yatmaktadır.⁴

Batı Afrika'daki sivil toplum aktörleri, erken uyarı ve yanıt, küçük ve hafif silahların yaygınlaşmasına karşı alınan önlemler, seçim gözlemi gibi farklı yollarla şiddet olaylarını önleme süreçlerine yardımcı olmaktadır.

Erken Uyarı

Çatışmada erken uyarı ve yanıt sistemi, çatışmaların önlenmesinde temel etken olarak tanımlanmaktadır. Bu sistem, kriz bölgelerinden gelen bilgilerin sistematik olarak toplanması ve analiz edilmesi süreçlerinden oluşmaktadır. Sistemin amacı,

şiddetli çatışmaların artışını tahmin etmek, krizlere yönelik stratejik yanıtlar geliştirmek ve karar alma aşamalarında kritik değer taşıyan aktörlere seçenekler sunmaktır.⁵ Bu alanda, Batı Afrika Barış Oluşturma Ağı (WANEP) gibi STK'lar, alt bölgelerin çatışmalara karşı erken uyarı ve yanıt çerçevesinin geliştirilmesinde merkezi rol oynarlar. WANEP, ECOWAS'ın Erken Uyarı ve Yanıt Ağı (ECOWARN) yapısının bir parçası olarak çatışmaları aktif bir şekilde takip etmektedir. Çatışmaların önlenmesi çerçevesindeki kurumsal ve teknik uzmanlığın eksikliğinden ötürü, temel çatışmaların önlenmesinin bir bileşeni olan ECOWAS, bu görevini WANEP'e devretmiştir. WANEP, dört bölgesel büroyu ve Abuja'da bulunan gözlem takip merkezi ECOWAS Komisyonu'nu destekleyen, temelden takip sürecini gerçekleştirmektedir. WANEP ve ECOWAS arasındaki işbirliği, erken uyarı sisteminin gerçeğe dönüştürülmesi anlamında sivil toplum ve bir alt bölgesel organ arasında gerçekleştirilen işbirliğinin pratik bir örneği olarak tanımlanabilir.

Küçük ve Hafif Silahlar (SALW)

STK'ların Batı Afrika'daki çatışmaların önlenmesi konusunda yapmış oldukları bir diğer önemli katkı da küçük ve hafif silahların yaygınlaşmasına karşı gerçekleştirdikleri mücadeledir. Yaklaşık 640 milyon SALW'nin dünya genelinde sirkülasyon içinde olduğu tahmin edilmekte, bu silahların yaklaşık 7 milyonunun da yalnızca Batı Afrika'da bulunduğu ve 77.000'inin ise alt bölge içindeki büyük isyancıların elinde olduğu öngörülmektedir.⁶ SALW, alt bölge içinde barış ve güvenlik konularına karşı büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Bu silahların her an kullanılabilmesi riski; vahşi suçları, soygunları ve silahlı çatışmaları kamçulamaktadır. ECOWAS Komisyonu Başkanı Dr. Mohammed Ibn Chambas, küçük ve hafif silahları "Batı Afrika'nın Kitle İmha Silahları" olarak tanımlamaktadır. Bu tanımın ardında yatan gerekçe, geniş çaplı kullanılabilirliğin alt bölge üzerindeki uzun vadeli ve zararlı etkileridir.⁷

Alt bölgede SALW ile mücadelede sivil toplum, en önemli aktörlerden biridir. Örneğin 1998 yılında ECOWAS, üye devletlerarasında küçük silahların ithalatı, ihracatı ve üretimi üzerine Moratoryum Deklarasyonu'nu kabul etmiştir. Ancak devletlerin Moratoryum'a gönüllü olarak uyum sağlama anlamındaki "başarısızlıkları", SALW sorununu etkin bir şekilde ele alabilmek üzere gerekli uyumluluğu sağlayabilecek bir bağlayıcı anlaşma yapmak için daha aktif bir rol üstlenme konusunda Batı Afrika'daki STK'ları daha da cesaretlendirmiştir.⁸ STK'lar, bir dizi danışma toplantısı ve çalıştay organize etmek suretiyle bölgesel yönetimlerin birbirlerini görmelerini sağlamışlardır. Sonuç olarak, anlaşma taslağını çıkaran Batı Afrika Hafif Silahlar Ağı (WAANSA) gibi STK'ların ortak savunma çabalarının neticesinde 2006 yılında ECOWAS Küçük ve Hafif Silahlar Anlaşması kabul edilmiştir. STK'ların SALW üzerine gerçekleştirdikleri çalışmaların sonuçları, Batı Afrikalı STK'ların potansiyel gücü ve becerileri ile gözler önüne serilmiştir. Özellikle STK'ların oynadıkları kilit rollerden biri de ECOWAS üyesi devletler tarafından verilen SALW ile ilgili gönüllü Moratoryum'dan en azından bağlayıcı bir anlaşmaya geçilmesi kararını gerçekleştiriyor olmalarıdır.⁹

Gana'da bulunan Afrika'da Güvenliği Geliştirme Vakfı gibi diğer STK'lar, yasa dışı silah üretimlerinin ve kaçakçılığının tehlikelerine dair farkındalığı ulusal düzeyde arttırmak için aktif bir biçimde çalışmaktadırlar. Gana'daki FOSDA, yasaya aykırı silahların ve mühimmatların dolaşımını kontrol altına almaya yardımcı olmak

üzere Kuzey Bölgede Gana Polis Teşkilatına metal dedektörler bağışlayarak, başlatılan kampanyayı daha da ileri taşımıştır. Özellikle de yerel anlamda üretilen silahlar üzere SALW'lerin kullanılabilirliği, ülkenin bu kesiminde depreşen şiddetli çarpışmaların nedeni olarak görülmektedir.

Seçim Gözlemi

Seçimler, Afrika'nın siyasi yönden idaresinin önemli ve bir o kadar da tartışmalı bir özelliği haline dönüşmüş durumdadır. Nijerya, Sierra Leone, Kenya ve daha düşük oranda olmak üzere Gana gibi Afrika ülkelerinin birçoğunda, özellikle de iktidardaki partilerin seçimleri kaybettikten sonra yetkilerini devretmek istememelerinden doğan durumlarda veya siyasi partilerin güç elde etmek amacıyla yasadışı yollara başvurmaları gibi örneklerde görüldüğü üzere seçimler, çok sayıda çatışmaya yol açmıştır. Seçim gözlemi ve takibi de uluslararası toplumun, gelişmekte olan dünyada demokrasi, barış ve istikrar kavramlarının geliştirilmesine yönelik çabalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Genel anlamda seçim gözlemleri ve takibi, seçimlerin yerel ve uluslararası meşruiyeti ve ortaya çıkan hükümetlerin geçerliliğini müzakere ederek demokrasinin güçlendirilmesine yardımcı olur. Batı Afrika'daki STK'lar seçim gözlemlerinde kritik roller oynamaktadırlar. Buna ilişkin önemli bir örnek olarak Gana'daki Yerel Seçim Gözetmenleri Koalisyonu'nun (CODEO) çalışmalarını göstermek mümkündür. Demokratik Gelişim Merkezi'nin (CDD- Gana) himayesi altındaki CODEO, Gana'daki seçimler sırasında ulus genelinde seçim gözlemleri gerçekleştirmektedir. Örneğin, 2008'in Aralık ayındaki Genel Seçimlere doğru CODEO, stratejik olarak belirlenmiş seçim bölgelerinde seçimler öncesi dokuz aylık gözlemler gerçekleştirmiştir. Seçim gününde ise ülke genelinde yaklaşık 4.000 gözlemci görevlendirilmiştir. CODEO, ayrıca seçim sonuçlarına paralel bir oy çizelgesi de hazırlamıştır.¹⁰ CODEO'nun çalışmaları, seçimlerin sonrasında ortaya çıkan gerilimin yatıştırılmasına ve şiddet olaylarının önlenmesine büyük katkı sağlamıştır. Ayrıca Batı Afrika Sivil Toplum Forumu (WACSO) gibi STK'lar ise alt bölgelerde seçim gözlemcileri olarak yer almaktadırlar.

Çatışma Yönetimi ve Çözümü

Çatışma yönetimi, çatışmaların olumlu yönde ele alınması amacıyla kullanılan geniş kapsamlı mekanizmalar yelpazesini ifade eden genel bir terimdir.¹¹ Bu terimin burada özel olarak kullanılmasının nedenleri; şiddetli çatışmaları sınırlandırmak, hafifletmek ve daraltmak için kullanılan önlemlere atıfta bulunma isteğidir. STK'lar, özellikle de Batı Afrika'daki müzakerelerde ve barış görüşmelerinde, çatışmaların yönetimi ve çözümü süreçlerinde aktif olarak yer almaktadırlar. STK'lar, müzakere masasında vatandaşları temsilen bulunurlar. Taraflar arasında müzakereler gerçekleştirme, güven oluşturma, müzakerelerin ürün ve içeriklerini şekillendirme ve barış anlaşmalarının sürdürülebilirliğini etkileme anlamında en uygun koşulların yaratılmasında bu kuruluşların; uzmanlıklarının, becerilerinin ve kapasitelerinin büyük katkıları bulunmaktadır.¹² Liberya ve Sierra Leone Barış Süreçlerinde STK'lar çok faydalı olurlarken; müzakere masalarında muhalif grupların da yer aldıklarını ve insanların gereksinimlerini yansıtacak anlaşmalara varıldığını garanti etme anlamında Liberya Dinlerarası Konsey, Mano Nehri Kadın Barış Ağı (MARWOPNET) ve Barış Oluşturma Ağına Kadınlar (WIPNET) gibi gruplar da hayati birer rol oynamışlardır.

STK'lar ve Çatışma Sonrası Barışın Tesisi

Batı Afrika'daki sivil toplum, çatışmaların önlenmesi ve yönetimi alanlarında oynadığı önemli rollerin yanı sıra savaş sonrası toplumlarda demokratik yönetime geçiş, barış ve güvenlik ortamının tesis edilmesi süreçlerinde de önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Bazı uzmanlaşmış STK'lar, uzlaşmanın teşviki, barış oluşturma inisiyatiflerinin yerel sahipliğini genişletme gibi alanlarda yeterli kapasiteye sahiptirler.¹³ Liberya ve Sierra Leone'deki STK'lar; geçiş adaletinin teşviki, Gerçek ve Uzlaşma Komisyonları'nın oluşturulması aşamalarında oldukça faydalı olmuşlardır. Kamuoyunu kat edilen mesafelerle ilgili olarak sürekli bilgilendirerek ve tanık koruma önlemlerinin eksikliği gibi süreci olumsuz etkileyen hususların her daim altını çizerek, sürece dair yerel farkındalığı geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Ayrıca STK'lar, savaş sonrası toplumların birçoğunda güvenlik sektörü reformlarının ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi aşamalarında hatırı sayılır aktörlere dönüşmüşlerdir. Örneğin Liberya'da Liberya Hükümeti'nin ve uluslararası toplumun, Sivil Toplum Kuruluşları'nı güvenlikle ilgili reformlara daha fazla dâhil etmesinin gerekliliği tartışılmaktadır. Hatta kimi uzmanlar; Liberya hükümeti, uluslararası toplum ve sivil toplum arasında bir ortaklık kurulmadan, Liberya halkının güvenini kazanacak bir güvenlik sektörü oluşturmanın çok daha zor olacağını ifade etmektedirler.¹⁴

Bunların yanı sıra, STK'lar; yoksulluğu azaltma stratejileri, gençlerin istihdamı ve kadınlara yönelik mikro finans projeleri gibi sosyo- ekonomik kalkınma programlarına da yardımcı olmaktadır ki, bunların tamamı savaştan hasar görmüş ekonomilerin kurtarılması için elzem adımlardır.

Sonuç

Sonuç olarak STK'lar, barışın ve güvenliğin teşvikine ilişkin dünya genelinde önemli aktörler olarak görülmektedirler. Batı Afrika örneğinde ise yakın zamanda kabul edilen ECOWAS Çatışma Önleme Çerçevesi'nde STK'lar, alt bölgede barış ve güvenliği ele alma sürecinde daha proaktif bir yaklaşım benimseme hedefine yönelik, övgüye layık ECOWAS girişiminin uygulama aşamasında önemli sorumluluklar üstlenebilecek gerçek ortaklar olarak kabul edilmektedirler. Barış ve güvenlik alanlarında ECOWAS ve Batı Afrikalı STK'lar arasında gerçekleşen etkileşimler, karşılıklı olarak fayda sağlamıştır. Bu etkileşimlerin neticesinde ECOWAS; faaliyetlerini ve bilgi tabanını büyük ölçüde genişletirken, STK'lar da çalışmalarını birleştirerek güvenlikle ilgili endişelerini ECOWAS'ın gündemine sokabilmişlerdir.¹⁵ Söz konusu işbirliğinin sürdürülebilir olması sağlanabildiği ve bu daha da geliştirilebildiği takdirde, Batı Afrika'daki insan güvenliğinin geniş alanlara yayılabilmesi anlamında daha çok mesafe kat edebilecektir.

Ne var ki, STK'ların barış ve güvenlik alanlarında homojen gruplar olduğunu; dolayısıyla STK'ların tamamının barışın tesisine yardımcı olanlar şeklinde görülmemesi gerektiğini de belirtmemiz gerekir. Fildişi Sahili, Gine Bissau, Liberya ve Sierra Leone gibi ülkelerdeki STK'ların bazıları, muhalif gruplarla birleşmek ve çatışmalarda taraf olmakla itham edilmektedirler.

Ayrıca STK'lar; düşük fonlar, zayıf organizasyon yapısı, gerçek niyetlerinin devletler tarafından yanlış anlaşılması ve genellikle de STK'lar ile devletlerarasındaki karşıt ilişkiler gibi birçok sorunla yüzleşmek zorundadırlar. Dolayısıyla STK'ların, Batı Afrika alt bölgesindeki barış ve güvenlik ortamına anlamlı bir katkı sağlayabilmek üzere yeterli fona sahip olmaları ve güçlendirilmeleri gerekmektedir.

Çoğunlukla kötü yönetim, kalkınma sorunları, yoksulluk, eşitsizlik, kaynak rekabeti, zayıf ve yağmacı kurumlar¹⁶ ve neoliberal politikaların zararlı etkilerinden kaynaklandığına inanılan iç savaşlar, sivil anlaşmazlıklar ve hayırseverlik gibi çağdaş uluslararası güvenlik ortamını bekleyen ulusal ve uluslararası yapıdaki tehditlerin bulanıklığı ve yaklaşımı da dikkate alınmalıdır. Çağdaş uluslararası ilişkilerde insan güvenliği bölümü altında kalkınma ve güvenlik konularının ortaya çıkışı, kalkınmanın istikrar sağlanmadan imkânsız olduğu ve aynı şekilde; güvenliğin de kalkınma olmadan sürdürülebilir bir nitelik taşıyacağı sonucunu vurgulamaktadır.¹⁷ Keza, barış ve güvenlik alanlarında Türk devleti ve Türk sivil toplumu ile Afrika sivil toplumu arasında daha derin bir işbirliği geliştirilmelidir. Bu da ancak araştırma fonlarının sağlanması, eğitim ve kapasite geliştirme olanaklarının oluşturulması, çatışma önleme, yönetimi ve çatışma sonrası barışın tesisi süreçlerinde daha önceden elde edilmiş en iyi uygulama örneklerinin ve farklı deneyimlerin taraflar arasında paylaşılması gibi aşamalarla sağlanabilir. Ancak bu şekilde Türkiye ve Afrika arasındaki sosyo-ekonomik kalkınma çalışmalarına yönelik daha barışçıl ve güvenli bir ortam oluşturulabilir.

-
- ¹ Helmut K, Anheier and Regina A. List, (2005), *A Dictionary of Civil Society, Philanthropy and the Non-Profit Sector*, First Edition, London:Routledge, p. 54
- ² ECOSOCC, Available at www.africa-union.org/ECOSOCC/home.hrm
- ³ Mullojanov, Parvic, (2001), "Civil Society and Peacebuilding." Available at <http://www.c-r.org/our-work/accord/tajikstan/civil-society-peacebuilding-php> (accessed on November 11, 2009)
- ⁴ ECOWAS Conflict Prevention Framework (ECPF), paragraph 18,
- ⁵ Opoku, John Mark, (2007), "West African Conflict Early Warning and Early Response System: The Role of Civil Society Organizations" KAIPTC Paper, No. 19, September.
- ⁶ Adedeji, Ebo,(2003), *Small Arms Control in West Africa* , West Africa Series No.1, London: International Alert. Available ,http://www.iansa.org/regions/wafrica/documents/ia_west-africa_en.pdf (Accessed on November 11, 2009)
- ⁷ Langumba, K. Francis, (2008), "Small Arms and Light Weapons Transfer in West Africa," *Disarmament Forum*, Available at <http://www.unidir-ch/pdf/articles/pdf-art2832.pdf> (Accessed on November 12, 2009)
- ⁸ Aning, Kwesi, (2008), "From 'Voluntary' to A Binding Process: Towards The Securitization Of Small Arms," *Journal of Modern African Studies*, Vol. 26, No. 2, pp. 173-176
- ⁹ A.g.e.
- ¹⁰ Coalition of Domestic Election Observer (CODEO),(20089), Final Report on Ghana's 2008 Presidential and Parliamentary Elections. Available at [http://www.codeogh.org/PDFs/CODEO%20Report%20for%202008%20\(PDF\)](http://www.codeogh.org/PDFs/CODEO%20Report%20for%202008%20(PDF)) (Accessed on November 10, 2009)
- ¹¹ Miall, H., Ramsbotham, O., and Woodhouse,(1999) *Contemporary Conflict Resolution*, Cambridge: Polity Press, p.21
- ¹² Ekiyor, Thelma, (2008), op. cit.
- ¹³ A.g.e.
- ¹⁴ Bekoe, Dorina and Parajon ,Christina ,(2007), "Security Sector Reform in Liberia: Domestic Considerations and the Way Forward," United States Institute for Peace. Available at <http://www.usip.org/resources/security-sector-reform-liberia-domestic-considerations-and-way-forward> (Accessed on November 13, 2009)
- ¹⁵ Olonisakin, 'Funmi, (2009), "ECOWAS and Civil Society Movements in West Africa," IDS Bulletin, *Transforming Security and Development in an Unequal World*, Vol. 40, No. 2, March. Available at http://www.securitytransformantion.org/images/documentos/72_GCSTECOWASandCivilSocietyMovementsinWestAfricaREVISED.doc (Accessed on November 11, 2009)
- ¹⁶ Duffield, Mark, (2001), *Global Governance and the New Wars: The Merging of Development and Security*, Zed Books: London, pp. 15- 16.
- ¹⁷ A.g.e.